

Differentiation and individualization of execution of punishment in the form of imprisonment for a term is creation at legal level and realization at organizational level of individual terms of implementation of the marked punishment in relation to separately taken convict. The content of this principle has different interpretations in the theory of criminal-executive right and in legislation. We consider that differentiation and individualization of execution of punishment (as principle of criminal-executive legislation, execution and serving of punishments): 1) influence on efficiency of execution of criminal punishments; 2) differentiations and individualization are correlated as a common and single and represent essence of the same concept; 3) is a legal technique. The differentiation and individualization of punishment in the form of imprisonment in Ukraine allowed to find blanks of law that need clarification and unitization.

Keywords: *differentiation, personalization, execution of punishment, imprisonment, penal institutions, convict, staff of the State Penitentiary Service of Ukraine.*

Надійшла до редакції 12.09.2013

Пузирьов М. С.

кандидат юридичних наук

(Інститут кримінально-виконавчої служби, м. Київ)

УДК 343.81

НОРМАТИВНО-ПРАВОВА РЕГЛАМЕНТАЦІЯ ДИФЕРЕНЦІАЦІЇ ТА ІНДИВІДУАЛІЗАЦІЇ ВИКОНАННЯ ПОКАРАННЯ У ВИДІ ПОЗБАВЛЕННЯ ВОЛІ НА ПЕВНИЙ СТРОК У ПЕРІОД ПЕРШОЇ КОДИФІКАЦІЇ ВИПРАВНО-ТРУДОВОГО ЗАКОНОДАВСТВА

Досліджено нормативно-правову регламентацію диференціації та індивідуалізації виконання покарання у виді позбавлення волі на певний строк у період першої кодифікації виправно-трудоного законодавства (1925–1970 рр.).

Ключові слова: *диференціація та індивідуалізація виконання покарання, позбавлення волі на певний строк, історичний досвід, виправно-трудове законодавство, кодифікація.*

Постановка проблеми. Покарання у виді позбавлення волі на певний строк, як свідчить історія розвитку кримінально-виконавчого права, було і продовжує залишатися найбільш розповсюдженим видом кримінального покарання [1, с. 220]. Як вид покарання позбавлення волі на певний строк починало свій розвиток з тюремного ув'язнення. Протягом багатьох століть воно було головним засобом у боротьбі зі злочинністю.

Проаналізувавши витоки становлення і розвитку диференціації та індивідуалізації виконання покарання у виді позбавлення волі на певний строк, ми дійшли висновку, що, незважаючи на те, що терміни “диференціація виконання покарання” та “індивідуалізація виконання покарання” вироблені у виправно-трудоному праві, тобто за радянських часів, а їх законодавче закріплення як принципу кримінально-виконавчого законодавства відбулося вже у ХХІ ст., сутність цього принципу та його двох взаємопов'язаних складових зародилася набагато раніше. Аналізуючи витоки

становлення і розвитку диференціації та індивідуалізації виконання покарання у виді позбавлення волі на певний строк, ми вважаємо за доцільне дотримуватися визначеної періодизації у розвитку зазначеного принципу. Серед таких етапів вітчизняної історії можна виділити такі: 1) докодифікаційний (до 1925 р.); 2) першої кодифікації виправно-трудового законодавства (1925–1970 рр.); 3) другої кодифікації виправно-трудового законодавства (1970–2004 рр.); 4) третьої кодифікації законодавства у сфері виконання покарань (з 2004 р.) [2, с. 15].

Аналіз публікацій, в яких започатковано розв’язання даної проблеми. Біля витоків дослідження диференціації та індивідуалізації виконання покарання у виді позбавлення волі на певний строк стояли такі вітчизняні і зарубіжні вчені: Г.А. Аванесов, Ю.М. Антонян, Л.В. Багрій-Шахматов, В.А. Бадира, О.І. Бажанов, І.Г. Богатирьов, Т.А. Денисова, О.М. Джужа, І.І. Карпець, А.В. Кирилюк, В.В. Коваленко, О.Г. Колб, В.О. Корчинський, М.П. Мелентьєв, В.О. Меркулова, О.О. Наташев, О.І. Осауленко, О.Л. Ременсон, З.М. Сайфутдінов, І.А. Сперанський, А.Х. Степанюк, М.О. Стручков, Ю.М. Ткачевський, В.М. Трубников, Б.С. Утевський, С.Я. Фаренюк, І.В. Шмаров та ін. Усучасній російській науці кримінально-виконавчого права диференціація та індивідуалізація виконання покарань розглядалися у працях О.В. Стругової, К.А. Вакаріної, І.О. Янчука, О.О. Іванова. З огляду на безперечну значущість раніше проведених досліджень, разом із тим представляється, що вони не вичерпують кола питань, що вимагають свого вирішення. Донині малодослідженим залишається питання історико-правового аналізу нормативно-правової регламентації диференціації та індивідуалізації виконання покарання у виді позбавлення волі на певний строк. При цьому слід звернути увагу, що докодифікаційний період становлення і розвитку теорії й нормативно-правової регламентації диференціації та індивідуалізації виконання покарання висвітлено у наших попередніх публікаціях [3; 4].

Метою цієї статті є аналіз періоду першої кодифікації виправно-трудового законодавства (1925–1970 рр.) в частині нормативно-правової регламентації диференціації та індивідуалізації виконання покарання у виді позбавлення волі на певний строк.

Виклад основного матеріалу. З утворенням 30 грудня 1922 р. Союзу Радянських Соціалістичних Республік (далі – СРСР) постала необхідність про правильне визначення співвідношення союзного та республіканського законодавства, у тому числі й у сфері виконання кримінальних покарань [5, с. 64]. Так розпочинається робота над першою кодифікацією вітчизняного законодавства у сфері виконання кримінальних покарань. Зокрема, у серпні 1924 р. Народний комісаріат внутрішніх справ (далі – НКВС) Української Соціалістичної Радянської Республіки (далі – УСРР)¹ розробив проект Пенітенціарного кодексу УСРР [6, с. 228–277], що “орієнтувався здебільшого на останні досягнення пенітенціарної науки і практики” [6, с. 14]. Проте було прийнято рішення доопрацювати проект, в тому числі

¹ Назва України з 6 січня 1919 р. до 25 січня 1937 р.

змінивши його назву, оскільки поняття “пенітенціарний” не відображало завдань і сутності покарання в УСРР. В силу існуючої ідеології та доктрини найбільш підходящою визнавалася назва “виправно-трудового”, чим підкреслювалося, що, з одного боку, основне завдання виконання покарань у Радянській державі – виправлення засуджених, а з іншого – основним засобом їх виправлення виступає праця.

Віховою датою в історії вітчизняного законодавства у сфері виконання покарань стало 23 жовтня 1925 р., коли постановою другої сесії Всеукраїнського Центрального Виконавчого Комітету УСРР IX скликання було затверджено перший Виправно-трудовий кодекс (далі – ВТК) УСРР, який набрав чинності з 1 листопада 1925 р. “Він закріпив основні принципи виправно-трудового права: відмова від місць ув’язнення тюремного типу, розвиток мережі трудових колоній, обов’язковість праці засуджених, організація режиму відбування покарань на гуманних засадах, застосування прогресивної системи покарання (тобто поступове полегшення режиму для тих, хто виправляється), сувора ізоляція найбільш небезпечних злочинців і т. ін.” [7, с. 353; 8, с. 76].

Не можна не зазначити той факт, що ВТК УСРР 1925 р. [6, с. 307–343] був єдиним кодексом у цій сфері за всю історію радянської та пострадянської України, в якому на нормативному рівні було закріплено визначення прогресивної системи виконання покарань та розкрито її зміст. Зокрема, ст. 4 ВТК УСРР передбачала таке: “Заходи соціального захисту проводяться у виправно-трудових установах за прогресивною (висхідною) системою, відповідно до якої ув’язнені підлягають різноманітному і, за загальним правилом, щодалі, то більш полегшеному режиму, для чого вони розподіляються по виправно-трудових установах різних типів і поділяються у них на розряди з подальшим переведенням з розряду в розряд, з установи до установи, залежно від особливостей їх особи, соціального стану, змісту судового вироку, причин, мотивів та приводів злочину, так само як і від поведінки у виправно-трудових установах та успіхів у роботах і заняттях”.

Крім цього, на виконання завдань диференціації та індивідуалізації виконання покарання ст. 3 Кодексу закріплювала необхідність доцільного впливу на засуджених та “зміцнення... тих рис характеру та навичок, які можуть утримати їх від подальших злочинів”. Передбачалася обов’язковість роздільного тримання засуджених з метою “усунення шкідливого впливу гірших і найбільш небезпечних ув’язнених на інших” (ст. 8). Принцип диференціації та індивідуалізації пронизував і норми, що закріплювали заходи дисциплінарного впливу на засуджених. При цьому (у процесі реалізації зазначеного принципу) приписувалося враховувати характер порушення та властивості особистості ув’язненого (ст. 95).

Закріплюючи засади диференціації та індивідуалізації виконання покарання, класифікації засуджених, ВТК УСРР передбачав, що усі особи, засуджені до позбавлення волі, залежно від ступеня суспільної небезпечності поділялися на три категорії. Належність до тієї чи іншої категорії насамперед була підставою для направлення засудженого до виправної установи певного типу. До першої, найбільш небезпечної категорії,

зараховувалися засуджені до позбавлення волі із суворою ізоляцією. До другої належали ув'язнені з нетрудящих, котрі вчинили злочини через свої класові звички, погляди й інтереси, яких суд не визнав за можливе засудити до суворої ізоляції, а також професійні злочинці. До третьої категорії належали всі інші ув'язнені (ст. 42). Засуджені першої категорії направлялися для відбування покарання в ізолятори спеціального призначення (ч. 7 ст. 26), всі інші (за винятком неповнолітніх та осіб, засуджених до позбавлення волі на строк до шести місяців), як правило, – до будинків примусових робіт (бупрів) (ч. 2 ст. 26), які за існуючою на той час термінологією ще називалися виправно-трудовими будинками, або загальними місцями тримання ув'язнених. До трудових колоній та перехідних трудових будинків переводилися засуджені, як правило, лише з будинків примусових робіт в порядку реалізації диференціації та індивідуалізації виконання покарання (ч. 3, 4 ст. 26).

У частині закріплення основних начал диференціації та індивідуалізації виконання покарання у виді позбавлення волі Кодекс передбачав, що всі засуджені у виправних установах поділялися на три розряди: 1) початковий (іспитовий), 2) середній та 3) вищий (ст. 41). Залежно від категорії засудженого, відбутого строку покарання, його поведінки та праці під час відбування покарання засуджений міг бути переведений з нижчого до вищого розряду, що тягло за собою покращення правового становища та пом'якшення умов тримання засудженого. Усі ув'язнені, які прибували до виправних установ, зараховувалися до початкового (іспитового) розряду. Залежно від категорії ув'язнені повинні були перебувати у цьому розряді такі строки: першої категорії – не менше $\frac{1}{4}$ строку позбавлення волі, другої – не менше $\frac{1}{5}$, третьої категорії – не менше $\frac{1}{6}$ (ст. 43). Засуджені, переведені з початкового (іспитового) до середнього розряду, повинні були залишатися в ньому не менше $\frac{1}{6}$ строку позбавлення волі, після чого могли бути переведені до вищого розряду (ст. 44). Переведення з початкового розряду до середнього та із середнього до вищого, коли сплив передбачений законом строк, не було правом ув'язненого і обов'язком адміністрації установи, а залежало від поведінки засудженого та його ставлення до праці.

Розглядаючи розвиток диференціації та індивідуалізації виконання покарання у виді позбавлення волі на певний строк у процесі становлення виправно-трудового законодавства, не можна залишити поза увагою норми, які за ВТК УСРР 1925 р. стимулювали сумлінну працю засуджених і були складовою прогресивної системи виконання покарання. Зокрема, ст. 118 Кодексу передбачала порядок зарахування засудженому двох робочих днів за три дні позбавлення волі. Таким чином, засуджений, який сумлінно працював під час ув'язнення та не порушував вимог режиму, мав можливість скоротити свій строк відбування покарання і раніше вийти на волю. Крім цього, відповідно до роз'яснення, наданого у Циркулярі НКВС по Виправно-трудовому відділу “Про зарахування строку тримання ув'язнених у розрядах часу, зарахованого в строк позбавлення волі, у порядку ст. 118 ВТК” від 29 березня 1926 р. № 34 [9, с. 147], пільговий строк, обчислений із розрахунку два робочі дні за три дні позбавлення волі, зара-

ховувався засудженим у мінімальний строк, необхідний для переведення з одного розряду до іншого. Отже, сумлінна праця засудженого мала основними наслідками: а) скорочення строку перебування у розряді; б) скорочення загального строку покарання.

Незважаючи на те, що ВТК УСРР 1925 р. мав певну класову спрямованість, що відображалася у ст. 26, проте вона була менш категоричною порівняно з ВТК Російської Соціалістичної Федеративної Радянської Республіки (далі – РСФРР) 1924 р. [10, с. 127–170], у якому відповідно до ст. 47 та 52 передбачалося незастосування різноманітних “пільг” до представників “експлуаторських класів” (зокрема, в частині зарахування двох робочих днів за три дні позбавлення волі). Суб’єктом реалізації диференціації та індивідуалізації виконання покарання Кодекс визнавав окружні розподільні комісії, закріплюючи правову основу їх діяльності у Главі II (ст. 15–21).

Резюмуючи роль ВТК УСРР 1925 р. у нормативно-правовому забезпеченні реалізації основних начал диференціації та індивідуалізації виконання покарання у виді позбавлення волі на певний строк, слід підкреслити, що передбачена Кодексом система розрядів для засуджених була дієвим стимулом для їх правомірної поведінки та сумлінної праці під час відбування позбавлення волі, оскільки переведення з нижчого розряду до вищого не тільки збільшувало обсяг пільг, наданих засудженому, а й у певних випадках було необхідною передумовою для подальшого його переведення до виправної установи з більш м’яким режимом тримання і меншим ступенем ізоляції від суспільства.

Поряд із цим, як і багато інших гуманістичних та прогресивних для того нелегкого для нової держави часу положень, зазначені тенденції, спрямовані на реалізацію основних начал диференціації та індивідуалізації виконання покарання, не набули широкого розповсюдження. Зокрема, це було викликано, серед інших причин, і нездатністю адміністрації установ виконання покарань організувати належну диференціацію та індивідуалізацію засуджених, забезпечити їх трудову зайнятість, оскільки в результаті “чисток” кадрового апарату виправних установ протягом першої половини 20-х років XX ст. попередній досвідчений кадровий склад був практично повністю замінений новими радянськими службовцями.

Ще однією перешкодою для повноцінної реалізації вимог диференціації та індивідуалізації виконання покарання було явище “класовості”. Це було зумовлено необхідністю залучення на свій бік більшої частини радянського суспільства – класу трудящих. Тому стосовно цієї верстви населення влада демонструвала особливу м’якість. І саме для цієї категорії осіб передбачалися широкі можливості для диференціації та індивідуалізації виконання покарань, що проявлялися у застосуванні багатоступеневої системи виконання/відбування покарання та були спрямовані на перевиховання правопорушників, “зіпсованих царським режимом”. Решта ж була “записана” у “представники колишніх експлуаторських класів”, у тому числі священнослужителі та колишнє чиновництво. Стосовно їх послідовно проводилася політика репресій. Тому яких-небудь аспектів диференціа-

ції та індивідуалізації виконання покарання для таких осіб практично не передбачалося. Усі ці фактори вплинули на формування механізмів кримінально-правового та кримінально-виконавчого регулювання у зазначений період.

У зв'язку з тим, що нове кримінальне законодавство істотно змінило структуру місць позбавлення волі, а ВТК УСРР 1925 р. в цій частині вже не відповідав дійсності, вийшла проблема підготовки проекту нового ВТК республіки. Проект був підготовлений і винесений на широке обговорення на початку 1931 р. Проте, на відміну від РСФРР (де новий ВТК було прийнято 1 серпня 1933 р.¹), новий ВТК УСРР не був прийнятий ні в 1931 р., ні в подальші роки. У зв'язку з тим, що положення і норми ВТК УСРР 1925 р. фактично втратили юридичну силу у зв'язку зі змінами у кримінальному законодавстві, це призвело до того, що практично до прийняття ВТК Української Радянської Соціалістичної Республіки (далі – УРСР)² 1970 р. діяльність органів і установ виконання покарань на території України регламентувалася загальносоюзними та республіканськими відомчими нормативно-правовими актами [11, с. 150].

У період сталінських репресій 30-х років XX ст. спостерігається порушення законності і в системі виконання кримінальних покарань, зокрема у виправно-трудових установах. Порушення законності вплинуло як на регламентацію, так і на практичну діяльність органів і установ виконання покарань. Фактично припинено дію виправно-трудових кодексів союзних республік, у тому числі ВТК УСРР 1925 р.; виконання кримінальних покарань та діяльність виправно-трудових установ стали регулюватися відомчими нормативно-правовими актами. Основне завдання цих установ – виправлення та перевиховання засуджених – підмінялося завданням виробничо-господарської діяльності. 1939 року скасовано умовно-дострокове звільнення [12, с. 71–72]. А трохи раніше, у 1938 р., більш ніж удвічі збільшується максимальна межа строку покарання у виді позбавлення волі (з 10 до 25 років). Як справедливо зазначає О.І. Олійник, “грубо порушувалися і принципи виправно-трудового права, основними джерелами якого в 30-х роках стали відомчі акти НКВС та його органів” [8, с. 118]. Поряд із цим праця засуджених перестала розглядатися як один із засобів виправно-трудового впливу, а стала власне єдиною метою існування виправно-трудових установ держави протягом 1930–1950-х рр., а в окремих випадках – інструментом виключно карального впливу. У зв'язку з цим кожен засу-

¹ Кодекс не згадував про прогресивну систему, не передбачав поділу засуджених на розряди та категорії. У літературі справедливо було зазначено, що новий кодекс “остаточно пориває з прогресивною системою”. Тій обставині, що ВТК РСФРР 1933 р. зовсім не згадував про прогресивну систему, не містив чіткої класифікації засуджених та їх розподілу за виправно-трудовими колоніями, у чималому ступені сприяли виступи окремих вчених проти самої ідеї прогресивної системи. Справа у тому, що у перші роки Радянської влади ця система не одразу та не без помилок знаходила своє застосування. Давалася взнаки слабка підготовка кадрів і недостатня розробленість фундаментальних проблем виконання та відбування покарання.

² Назва України з 25 січня 1937 р. і до здобуття нею незалежності 24 серпня 1991 р.

джений розглядався тільки як одиниця робочої сили, а не об'єкт виправного впливу. Зазначені процеси відсунули на задній план накопичений за перші два десятиліття Радянської влади досвід виправлення та перевиховання засуджених, сконцентрований у положеннях ВТК УСРР 1925 р. За таких умов утопічною видається ідея реалізації основних вимог диференціації та індивідуалізації виконання покарання у виді позбавлення волі на певний строк. У кінцевому рахунку практичне здійснення вимог диференціації та індивідуалізації виконання покарань, а отже, і досягнення мети виправлення та перевиховання засуджених, втратили усяке реальне підґрунтя для своєї реалізації.

З початком Великої Вітчизняної війни все менше стали враховуватися фактори, що індивідуалізували юридичну відповідальність загалом і кримінальне покарання зокрема як на стадії обрання та призначення відповідної міри, так і на стадії виконання, оскільки виключно каральна спрямованість санкцій не залишала місця виправним та виховним началам покарання. Зокрема, у наказі Народного комісаріату юстиції СРСР “Про переведення роботи судових органів та органів юстиції на воєнний лад” від 29 червня 1941 р. № 106 прямо визначалися найважливіші напрями роботи правоохоронних органів в умовах воєнного часу: “Истребление врагов народа, диверсантов, шпионов, засылаемых врагом на нашу землю, суды должны беспощадно карать играющих на руку врагу расхитителей, покушающихся на общественную социалистическую собственность... Этой задаче должна быть подчинена вся работа судов и органов юстиции” [13, с. 98–100]. Крім цього, з початком війни першочерговим завданням радянської виправно-трудової системи ставала надійна ізоляція засуджених та організація найбільш ефективного використання їх праці. Щодо пенітенціарної практики післявоєнних років (коли по всій країні відбувалася мобілізація трудових ресурсів на відновлення економіки з поступовою, починаючи з 1943 р., репатріацією військовополонених), то необхідно підкреслити, що за таких умов держава не була зацікавлена у зменшенні кількості “робочих рук” (якими були засуджені до позбавлення волі), виступаючи головним “замовником і розпорядником” робочої сили. Отже, у роки Великої Вітчизняної війни діяльність місць позбавлення волі підпорядковувалася потребам фронту, а у післявоєнний період – завданням відновлення народного господарства. Належної диференціації та індивідуалізації виконання покарання, звичайно ж, не проводилося.

Після смерті І.В. Сталіна (1953 р.), у 1954 р. вжито низку заходів, спрямованих на удосконалення виховної роботи із засудженими, а також відновлення законності при виконанні кримінальних покарань. Так, Указом Президії Верховної Ради СРСР від 14 липня 1954 р. відновлено інститут умовно-дострокового звільнення з місць позбавлення волі [14, с. 23]. У все тому ж 1954 р. Рада Міністрів СРСР затвердила Положення “Про виправно-трудові табори та колонії Міністерства внутрішніх справ СРСР”, яке скасовувало дію численних наказів, інструкцій та інших відомчих нормативно-правових актів. Завданням діяльності таборів та колоній проголошувалося виправлення та перевиховання засуджених на основі залучен-

ня їх до праці [15, с. 72]. Проте вже у 1956 р. приймається рішення про ліквідацію виправно-трудових таборів як установ, що неспроможні виконати завдання виправлення та перевиховання засуджених. Замість них передбачалося до 1 січня 1959 р. створити 110 нових виправно-трудових колоній. У зв'язку з цим у грудні 1958 р. Радою Міністрів СРСР було затверджено Положення про виправно-трудова колонії і тюрми Міністерства внутрішніх справ СРСР, яке регламентувало всі сторони діяльності виправно-трудових колоній і тюрем на теренах СРСР [5, с. 77].

1958 року на широке обговорення виноситься проект Основ кримінального законодавства СРСР та союзних республік. Закон “Про затвердження Основ кримінального законодавства Союзу РСР та союзних республік” [14, с. 37–52] було прийнято Верховною Радою СРСР 25 грудня 1958 р. В Основах подальшої реалізації набули положення про диференціацію та індивідуалізацію покарання. Зокрема, ст. 44, 45 регулювали застосування умовно-дострокового звільнення та заміни невідбутої частини покарання більш м'яким. Інакше кажучи, були створені передумови для впровадження прогресивної системи виконання покарань.

На виконання ст. 4 Закону “Про затвердження Основ кримінального законодавства Союзу РСР та союзних республік” четвертою сесією Верховної Ради УРСР п'ятого скликання 28 грудня 1960 р. було затверджено КК Української РСР [16], який набрав чинності з 1 квітня 1961 р. і діяв до 1 вересня 2001 р. З прийняттям Основ кримінального законодавства Союзу РСР та союзних республік виникла необхідність нової кодифікації виправно-трудових норм. До нової кодифікації виправно-трудоного законодавства виконання кримінальних покарань продовжували регулювати окремі нормативно-правові акти.

Аналізуючи зазначений історичний період розвитку диференціації та індивідуалізації виконання покарання у виді позбавлення волі на певний строк, слід зауважити, що майже два десятиліття сталінських репресій негативно вплинули на стан справ у кримінально-правовій та кримінально-виконавчій науці. Прогресивні ідеї та принципи були замінені на репресивні заходи. З 30-х років і до кінця 50-х ХХ ст. радянська наука практично не займалася дослідженням злочинності. З цього приводу М. О. Стручков зазначав: “Наприкінці 50-х років проблема покарання вважалася, мабуть, однією із найбільш нерозроблених серед інших правових проблем” [17, с. 91]. Зазначені обставини зумовили зростання інтересу до проблем диференціації та індивідуалізації виконання покарання протягом наступного десятиліття. Зокрема, у цей період вагомий внесок у розробку проблемних питань теорії покарання, принципів його призначення та виконання, диференціації та індивідуалізації виконання покарання внесли Л.В. Багрій-Шахматов, М.О. Беляєв, В.М. Бризгалов, І.І. Карпець, О.О. Наташев, І.С. Ной, О.Л. Ременсон, І.А. Сперанський, М.О. Стручков та багато інших корифеїв радянської правової науки. Наприкінці 50-х – на початку 60-х років ХХ ст. виходять численні підручники та навчальні посібники з виправно-трудоного права В.П. Артамонова, М.Я. Гінзбурга, П.М. Лосєва, Г.І. Рагуліна, М.О. Стручкова, Б.С. Утевського, Є.Г. Ширвіндта та ін. Така

масштабна мобілізація наукової думки, якої не знала теорія і практика виконання покарань, мабуть, з часів класиків дореволюційної пенітенціарії, дала можливість І.І. Карпецю у 1967 р. стверджувати, що “за останні роки теоретична розробка проблем покарання йшла посиленими темпами” [18, с. 66]. Закономірно, що і тепер прогресивна думка здійснила значний вплив на законодавче закріплення диференціації та індивідуалізації виконання покарання у виді позбавлення волі на певний строк, коли 23 грудня 1970 р. Верховною Радою УРСР приймається Виправно-трудова кодекс УРСР [19], який набрав чинності з 1 червня 1971 р., розпочавши період другої кодифікації виправно-трудова законодавства (1970–2004 рр.), зокрема, і в частині нормативно-правової регламентації диференціації та індивідуалізації виконання покарання у виді позбавлення волі на певний строк, чому будуть присвячені наші подальші публікації.

Бібліографічні посилання

1. Богатирьов І.Г. Кримінально-виконавче право України: підручник/ Богатирьов І.Г. – К., 2008.
2. Пузирьов М.С. Диференціація та індивідуалізація виконання покарання у виді позбавлення волі на певний строк : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.08 / Пузирьов М. С. – К., 2012.
3. Пузирьов М.С. Індивідуалізація виконання покарання у виді позбавлення волі у кримінально-виконавчій політиці та законодавстві України до початку ХХ ст. / М.С. Пузирьов // Центральноукраїнський правничий часопис Кіровоградського юрид. ін.-ту ХНУВС : зб. наук. пр. – 2011. – Спец. вип. № 1. – С. 302–306.
4. Пузирьов М.С. Докодифікаційний період нормативно-правової регламентації диференціації та індивідуалізації виконання покарання у виді позбавлення волі на певний строк / М.С. Пузирьов // Історико-правова реальність у глобальному і регіональному вимірах : матер. XXVII Міжнар. істор.-прав. конф. (Євпаторія, 21–23 верес. 2012 р.). – Київ – Сімферополь, 2012. – Ч. II. – С. 126–131.
5. Гель А.П. Кримінально-виконавче право України : навч. посібник / Гель А.П., Семаков Г.С., Яковець І.С. ; за ред. А.Х. Степанюка. – К., 2008.
6. Хрестоматія з історії пенітенціарної системи України / упоряд. Г.О. Радов, І.І. Резник. – К., 1999. – Т. 2. – Ч. 1.
7. Іваньков І.В. Роль і значення першої кодифікації виправно-трудова законодавства в Україні для організаційно-правових засад діяльності органів та установ виконання покарань / І.В. Іваньков // Проблеми пенітенціарної теорії і практики. – 2005. – № 10. – С. 351–358.
8. Олійник О.І. Народний комісаріат внутрішніх справ України (1917–1941 рр.) : структура, функції, діяльність : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.01 / Олійник О. І. – Х., 2000.
9. Сборник материалов по исправительно-трудова делу УССР. Законоположения, инструкции и циркуляры. С предисловием С.М. Канарского. – Х., 1927.
10. Сборник нормативных актов по советскому исправительно-трудова праву (1917–1959 гг.). История законодательства / сост. П.М. Лосев и Г.И. Рагулин. – М., 1959.
11. Іваньков І.В. Тюремні установи України в системі карально-охоронного механізму держави (кінець ХІХ – середина ХХ ст.) : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.01 / Іваньков І. В. – К., 2005.
12. Советское исправительно-трудова право. Общая часть / под ред. Н.А. Стручкова, И.В. Шмарова, И.А. Сперанского. – М., 1977.
13. Законодательные и административно-правовые акты военного времени. С 22 июня 1941 г. по 22 марта 1942 г. / сост. В.А.Власов ; под ред. А.И. Денисова. – М., 1942.
14. Сборник документов по истории уголовного законодательства СССР и РСФСР (1953–1991 гг.). Часть I. Законодательство СССР / сост. Н.С. Захаров и В.П. Малков. –

Казань, 1992.

15. Уголовно-исполнительное право : учебник / под ред. И.В. Шмарова. – М., 1996.

16. Уголовный кодекс Украинской ССР. Официальный текст с изменениями и дополнениями по состоянию на 1 янв. 1964 г. Утвержден 4 сессией Верховного Совета Украинской ССР пятого созыва 28 дек. 1960 г. Введен в действие с 1 апр. 1961 г. – К., 1964.

17. Стручков Н.А. Наказание как средство борьбы с преступностью / Н.А. Стручков // Советское государство и право. – 1969. – № 11. – С. 91–98.

18. Карпец И.И. Наказание в советском уголовном праве / И.И. Карпец // Советское государство и право. – 1967. – № 9. – С. 59–68.

19. Виправно-трудоуловий кодекс Української РСР. – К., 1971.

Пузырев М. С. Нормативно-правовая регламентация дифференциации и индивидуализации исполнения наказания в виде лишения свободы на определенный срок в период первой кодификации исправительно-трудоулового законодательства. Исследована нормативно-правовая регламентация дифференциации и индивидуализации исполнения наказания в виде лишения свободы на определенный срок в период первой кодификации исправительно-трудоулового законодательства (1925–1970 гг.).

Ключевые слова: дифференциация и индивидуализация исполнения наказания, лишение свободы на определенный срок, исторический опыт, исправительно-трудоуловое законодательство, кодификация.

Puzyryov M. S. Legal regulation of differentiation and personalization of execution of punishment in the form of imprisonment for a definite period during the first codification of correctional-labor legislation. The punishment in the form of imprisonment for a term, as evidenced by the history of the criminal-executive law, has been and continues to be the most common type of criminal punishment. As a form of punishment the imprisonment for a definite term began its development from the prison. For centuries it has been a major tool in the fight against crime.

After analyzing the origins of the formation and development of differentiation and individualization of punishment of imprisonment for a term, the author has concluded that, despite the fact that the terms "differentiation of punishment" and "individualization of punishment" elaborated in correctional-labor law, that is, Soviet era, and their legislative fixing as a principle of criminal-executive legislation was already in the twenty-first century, the essence of this principle and its two related components originated much earlier. Analyzing the origins of the formation and development of differentiation and individualization of punishment of imprisonment for a term, the author believes it appropriate to observe certain periodization of the development of this principle. Among these stages of the country's history are the following: 1) pre-codification (1925); 2) first codification of correctional-labor law (1925-1970); 3) second codification of correctional-labor law (1970-2004); 4) third codifying legislation of Corrections (since 2004).

Keywords: differentiation and personalisation of execution of punishment, imprisonment for a definite period, historical experience, correctional-labor legislation, codification.

Надійшла до редакції 27.04.2013